

תוכן עניינים

מבוא	3
1. לאומיות ספורט – רקע תיאורטי על הקשר בין שני המשתנים	5
2. הערך הסמלי של משחקים בינלאומיים	9
3. מסרים לאומיים חיצוניים ופנימיים במשחקים האולימפיים בסין 2008	15
4. מסרים לאומיים חיצוניים ופנימיים במשחקים האולימפיים בברזיל 2016	21
סיכום ומסקנות	26
רשימה ביבליוגרפית	28

מבוא

מדינות מנצלות אירועי ספורט המוניים או הצלחות חשובות בתחרויות ספורט בכדי להאדיר את המוניטין של המדינה בזירה הבינלאומית, לצד זה תחרויות הספורט מאפשרות להשפיע על האחדות הלאומית, המורל, על הזהות הלאומית, ותחושת הקולקטיביות, או לחלופין הספורט מאפשר לשמר פילוגים בתוך החברה כאשר קבוצות ספורט נועדו להציג את מאפיינים אתניים ומעמדיים בבואם להתמודד מול קבוצות אחרות. אולם לצד ההשפעות הפנימיות, הספורט מאפשר להעביר גם מסרים בינלאומיים, כאשר הישגים אישיים או קבוצתיים בספורט הופכים לסמלים לאומיים. ספורטאים מוצלחים הופכים לסמלים לאומיים, ונבחרות מוצלחות הופכות לגאווה לאומית. נבחרות ושחקנים אלה מייצגים את המדינה בתחרויות בינלאומיות והצלחתם יוצרת דימוי חיובי כלפי המדינה. כוחם של אירועי הספורט מאפשר להפיץ מסרים לאומיים, אידיאולוגיים, כלכליים ופוליטיים, הן בתוך המדינה והן מחוצה לה (גלילי, בן-פורת, ולידור, 2009, עמ' 152-153).

מאז תחילת המשחקים האולימפיים המודרניים בשנת 1896 באתונה, הרוב המכריע של המשחקים התנהלו במדינות המערב – אירופה, צפון אמריקה ואוסטרליה. עוצמתו הכלכלית והתרבותית של המערב היא זאת שהצליחה לשמר ולשכלל את המשחקים האולימפיים שכן רק בכוחן של המדינות המערביות היו את האמצעים הכלכליים והאנושיים להפיק ולנהל אירוע ספורט גלובלי כמו המשחקים האולימפיים. במצב זה המערב העביר מסרים בוררים כי הוא זה ששולט בספורט – קל וחומר בדירוג המדליות העולמי, והספורט עזר להציג את הדימוי של כוח, עוצמה ופיתוח מערבי. רק בשנת 1964 הוצאו המשחקים העולמיים ממדינות המערב, והמשחקים נערכו לראשונה במדינה שאיננה מערבית – יפן (אם כי חשוב לציין כי המשחקים באולימפיים ביפן נקבעו לשנת 1940 אך המשחקים בוטלו מפאת אירועי מלחמת העולם השנייה). מאז אותן משחקים, מדינות נוספות כמו קוריאה (1988) וסין בשנת 2008 אירחו את האולימפיאדות. משחקים אלה סימלו במידה רבה את התפתחותן של המזרח הרחוק והעוצמה הכלכלית שהוא סימל (קובנר, 2013, ע' 52).

לאחר הצטרפות אסיה למועדון היוקרתי של אירוח המשחקים האולימפיים, הייתה זאת ברזיל שאירחה את המשחקים בשנת 2016 – בפעם הראשונה בהיסטוריה ביבשת דרום-אמריקה. המשחקים האולימפיים בסין וברזיל העבירו מסר חשוב בזירה הבינלאומית לפיו גם מדינות שאינן מערביות יכולות לארח תחרויות בינלאומיות חשובות ולהציג את עוצמתן הכלכלית והחברתית בעולם. המשחקים בסין וברזיל הציגו סטנדרטים גבוהים בניהול המשחקים, הקמת מתקני הספורט, הצגת חברה מפותחת ומשגשגת והפיכתן של המדינות למעצמות ספורט עולמיות. עם זאת, השימוש באולימפיאדה למיתוג המדינות טמן בחובו גם אתגרים רבים. הועלו טענות ומחאות רבות נגד הפגיעה בזכויות האדם בסין, מאסר עיתונאים, הלאמת אדמות וגירוש אוכלוסיות לטובת המשחקים האולימפיים. המשחקים האולימפיים סימלו לכאורה הזדמנות בעיני ארגוני זכויות אדם לשנות את התנהגותה השנויה במחלוקת של סין (Li, 2017, pp. 255-257; Rocha, 2017, p. 282).

זוהתה גם דעת קהל שלילית כלפי ברזיל והאשמות על מאסרם של תושבים רבים בעלי פוטנציאל לעבריינות, גירוש אוכלוסיות ושימוש בכוח משטרי מופרז בכדי לדכא כל סממן של עוני ועבריינות במדינה לקראת אירוח המשחקים. הדימוי של המדינות שנבע בעקבות המשחקים האולימפיים, הציג מצד אחד את המדינות כמעצמות עולות וחזקות בזירה הבינלאומית, אך מצד זה הודגש כי המדינות טרם